

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

KONFERENCJA NAUKOWA SOCJALIZACJA-WYCHOWANIE-OSOBOWOSC

W sierpniu 1984 r. jubileusz osiemdziesięciolecia urodzin obchodził prof. dr Stanisław Kowalski, wieloletni profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W nawiązaniu do zasług Jubilata dla rozwoju UAM oraz rozwoju badań naukowych w przeszłości i obecnie Instytut Pedagogiki UAM zorganizował ogólnopolską konferencję naukową pt. Socjalizacja-wychowanie-osobowość. Konferencja odbyła się w dniach 10 i 11 XII 1984 r. Udział wzięło liczne i kompetentne grono specjalistów z dziedziny pedagogiki społecznej oraz socjologii wychowania z całego kraju, przede wszystkim grono uczniów i współpracowników Profesora, skupionych w kierowanym przez Niego Zespole Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN „Funkcjonowanie systemu wychowawczego w środowisku”.

Konferencję poprzedziło uroczyste posiedzenie Rady Wydziału Nauk Społecznych UAM, któremu przewodniczył dziekan doc. dr hab. J. Brzeziński. W posiedzeniu, które zgromadziło także liczne grono młodych pracowników i studentów Wydziału Nauk Społecznych, uczestniczył rektor UAM prof. dr hab. F. Kaczmarek, przewodniczący Narodowej Rady Kultury prof. dr hab. B. Suchodolski, wicewojewoda poznański mgr R. Zysnarski, I sekretarz KZ PZPR — dr A. Szczuciński.

Rektor UAM w Poznaniu, prof. dr hab. F. Kaczmarek, podkreślił w swoim wystąpieniu znaczący wkład prof. S. Kowalskiego w zorganizowanie i umocnienie rozwoju Katedr: Psychologii, Socjologii i Pedagogiki, które po przekształceniu się w Instytuty stanowią obecnie podstawę Wydziału Nauk Społecznych UAM. Wskazał też na znaczący w nauce polskiej dorobek oraz wciąż aktywny udział Jubilata w życiu naukowym uniwersytetu i kraju. Przekazał też list gratulacyjny ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

Wicewojewoda poznański, mgr R. Zysnarski, w imieniu Rady Państwa PRL udekorował Jubilata Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

I sekretarz KZ PZPR, dr A. Szczuciński, w imieniu całej uniwersyteckiej i poznańskiej organizacji partyjnej przekazał Jubilatowi list gratulacyjny od I sekretarza KW PZPR w Poznaniu gen. E. Łukasika.

Bliższą charakterystykę dorobku naukowego oraz wkładu w rozwój struktur organizacyjnych, kadr i badań naukowych, prowadzonych w ramach Wydziału Nauk Społecznych UAM, podjęli w swoich wystąpieniach: dziekan Wydziału, a zarazem przedstawiciel Instytutu Psychologii, doc. dr hab. J. Brzeziński, prof. dr hab. Z. Dulczewski, reprezentujący Instytut Socjologii i prof. dr hab. H. Muszyński, dyrektor Instytutu Pedagogiki UAM.

W kolejnym punkcie uroczystego posiedzenia Rady Wydziału przedstawiono adresy jubileuszowe, w tym m. in. prof. dr hab. W. Markiewicza, wiceprzewodniczącego PAN, prof. dr hab. W. Okonia, b. przewodniczącego Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, prof. dr hab. M. Kozakiewicza, przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego (odczytany osobiście przez wiceprzewodniczącego doc. dra hab. R. Łukaszewicza), prof. dr hab. Z. Radwańskiego, w imieniu redakcji Ru-

chu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego, doc. dr hab. M. Jakowickiej, WSP Szczecin dr. M. Guldy, Uniwersytet Gdański, dr. Z. Zachy, WSP w Szczecinie i prof. dr. hab. Z. Kwiecińskiego w imieniu Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN Stacja w Toruniu.

Dziękując za odznaczenie, nagrodę, obecność i przemówienie rektora UAM i adresy jubileuszowe prof. dr S. Kowalski zwrócił uwagę na naukowy charakter konferencji. Nawiązał w swoim wystąpieniu do konferencji z 1974 roku „Osiągnięcia i perspektywy socjologii wychowania w Polsce Ludowej”, wskazał na wynikające z jej dorobku, a także z postępu naukowo-badawczego nowe problemy do przedyskutowania, nawiązał do dorobku Zespołu KNP PAN „Funkcjonowanie systemu wychowawczego w środowisku” wskazując, że obecna konferencja stanowi dogodną okazję do wymiany poglądów na perspektywy badań w tym zakresie w nadchodzącej przyszłości.

Przewodnictwo konferencji naukowej w pierwszym dniu obrad objął dr hab. H. Muszyński. Konferencję zainaugurował wykład prof. dr. B. Suchodolskiego *Wychowanie-oczekiwania-zagrozenia*. Autor wskazał, że teoria pedagogiczna, a jeszcze bardziej działalność pedagogiczna ma charakter konformistyczny. Tego typu pedagoga nie jest w stanie przygotować młodego pokolenia do przewyżczenia rosnących w całym świecie sprzeczności i zagrożeń wynikających z narastającej groźby wojennego konfliktu globalnego, niszczenia środowiska naturalnego, dysharmonii i antagonizmów między krajami rozwijającymi się i rozwiniętymi, niesprawiedliwości klasowej i walk klas uciskanych z systemem eksploatacji i wyzysku, zagrożeń cywilizacyjnych, konsumpcjonizmu, fanatyzmu, nietolerancji itp. Wynika stąd konieczność zakwestionowania wychowania adaptacyjnego jako wychowania pozbawionego nadziei. Narasta potrzeba pedagogiki myślenia alternatywnego i twórczości, pedagogiki zorientowanej na rzeczywistość potencjalną w odróżnieniu od dotychczasowej pedagogiki zorientowanej na rzeczywistość zastaną. Zdaniem autora — zagrożenia tkwiące w rzeczywistości zastanej stanowią przesłankę orientacji na humanistyczną wizję alternatywnego społeczeństwa.

W kolejnym wystąpieniu prof. dr hab. M. Tyszkowa (*Doświadczenie życiowe i rozwój jednostki*) omówiła problemy powstające we współczesnej psychologii rozwojowej w związku z włączeniem do przedmiotu badań tej dyscypliny zagadnień rozwoju w ciągu życia człowieka. Wskazała na potrzebę wypracowania nowych podstaw teoretycznych tej dyscypliny, w tym także koncepcji rozwoju w ciągu życia. Autorka przedstawiła własną koncepcję zmian rozwojowych w ciągu całego życia. Omówiła jej podstawowe założenia, pojęcia i implikacje teoretyczne. Wskazała, że u podstaw zmian rozwojowych leży kształtujące się w toku życia doświadczenie i aktywność własna jednostki. Podkreśliła znaczenie czynników kulturowych i społecznych (pełnione role, społeczny kontekst działalności) w organizowaniu się doświadczenia życiowego i w rozwoju indywidualnym człowieka.

W ostatnim punkcie pierwszego dnia konferencji prof. dr hab. S. Michalski w referacie *Spoleczno-kulturowe i ideologiczne przesłanki ideałów edukacyjnych Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” w okresie rewolucji społecznej (1944 - 1948)* zaprezentował społeczno-pedagogiczny dorobek organizacji młodochłopskich lat międzywojennych jako podstawę ich działalności w pierwszych latach Polski Ludowej oraz proces różnicowania się, a następnie integracji ideologicznej tego ruchu w okresie okupacji i w pierwszych latach powojennych. Autor wyakcentował sprzeczności lat powojennych oraz strategię „oddolnego” i „odgórnego”, biurokratyczno-administracyjnego określenia tożsamości ideologicznej i zasad młodzieżowego ruchu ludowego. Uwypuklił ważny współcześnie powrót do źródeł założeń ustrojowych Polski socjalistycznej, przydatność wykorzystania wiedzy i interpretacji o prawidłowościach procesu historycznego dla potrzeb egzemplifikacji

procesu kształtowania się nowych wzorów osobowych, wskazał na tkwiące tutaj możliwości teoretyczne w zakresie wyjaśniania problematyki historycznej ewolucji ideałów i celów wychowawczych oraz kształtowania się zasad organizacji edukacji narodowej w powojennej Polsce dla potrzeb kształtowania się współczesnej tożsamości ideologicznej młodego pokolenia.

W początkowej fazie drugiego dnia konferencji przewodnictwo objął prof. dr hab. Z. Kwieciński. Jako pierwsza zabrała głos prof. dr hab. J. Lepalczyk przedstawiając referat *Ośrodki pedagogiki społecznej. Stan. Badania. Próba oceny działalności*. Autorka dokonała gruntownej analizy stanu kadrowego oraz podejmowanej problematyki naukowo-badawczej we wszystkich ośrodkach (uczelniach wyższych) podejmujących kształcenie i badania w zakresie pedagogiki społecznej w Polsce. Wskazała na zagrożenia wynikające z faktu podejmowania wykładów uniwersyteckich przez specjalistów z innych dyscyplin naukowych przy niejednokrotnie zaznaczającej się ich słabej identyfikacji z realizowanym przedmiotem. Postulowała wzmocnienie zaznaczającej się specjalizacji poszczególnych ośrodków w ramach podejmowanej problematyki naukowo-badawczej. Wskazała także na potrzebę podejmowania prac syntetyzujących rozproszony i rozległy już dorobek badawczy pedagogiki społecznej, przy czym jako dogodną płaszczyznę koordynacji takich prac w skali ogólnokrajowej zaproponowała utworzenie, w ramach Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, samodzielnego Zespołu Pedagogiki Społecznej.

W kolejnym punkcie programu konferencji dr A. Kargulowa przedstawiła referat *Systemowa analiza poradnictwa*. Autorka wskazała na zaznaczające się zjawisko i źródła niechęci do systemowego ujmowania poradnictwa w polskiej literaturze naukowej. Wskazała na przydatność metodologiczną prac S. Kowalskiego nad zastosowaniami podejścia systemowego w analizie funkcjonowania wychowującego społeczeństwa. Dla potrzeb systemowej analizy poradnictwa zrealizowała cały szereg zabiegów teoretyczno-metodologicznych uściślając tym samym pojęcie „poradnictwa”, wskazując na jego wielorakie umiejscowienie w różnych systemach oraz wynikające stąd funkcje. Pozwoliło to autorce na ukazanie tych aspektów poradnictwa, które powinno posiadać, jako system otwarty oraz na potrzebę interdyscyplinarnej interpretacji poradnictwa z wykorzystaniem wiedzy z zakresu m. in. pedagogiki, psychologii, socjologii, psychiatrii, prognostyki, teorii organizacji, prakseologii. Narastający dorobek własny poradnictwa oraz potrzeba i możliwości wykorzystania dorobku ww. dyscyplin naukowych stwarza — zdaniem autorki — możliwości wyodrębnienia nowej subdyscypliny nauk społecznych, którą proponuje nazwać „poradoznawstwem”.

W dalszej części obrad przewodnictwo konferencji objął prof. dr hab. E. Trempała. Występujący w tej części doc. dr hab. B. Bromberek w referacie *Studia uniwersyteckie młodzieży jako droga kształtowania jej dojrzałości społecznej* przedstawił wyniki wieloletnich badań ciągłych zrealizowanych w latach 1976-1981 i obejmujących całość rocznika młodzieży podejmującej studia na UAM w Poznaniu. Analiza przebiegu studiów, a w szczególności analiza informacji o uznawanych przez młodzież wartościach potwierdziły, zdaniem autora, tezę o jej zaawansowanej dojrzałości społecznej.

W kolejnym punkcie obrad konferencji głos zabrał doc. dr W. Gąsior, wskazując na uniwersalne i osobliwe wartości pedagogiki społecznej, jako teorii przydatnej dla wyjaśniania i doskonalenia środowisk wychowawczych w regionie przemysłowym na przykładzie śląskiego okręgu przemysłowego.

Jako ostatni w części przedpołudniowej drugiego dnia konferencji głos zabrał prof. dr hab. Z. Kwieciński przedstawiając referat *Pedagogika społeczna. Wierność czy zdrada?* Wskazał, że tradycją pedagogiki społecznej jest taki sposób jej uprawiania, który określa się współcześnie mianem „teorii krytycznej”. Podkreślił przydatność prac naukowych tzw. szkoły frankfurckiej, w szczególności J. Habermasa,

dla potrzeb pedagogiki społecznej. Zadaniem pedagogiki społecznej, podobnie jak w okresie jej narodzin w dwudziestolecu międzywojennym, powinno być współcześnie odświeżanie i demaskowanie obszarów największych zagrożeń społeczno-wychowawczych oraz koncentrowanie się na ukazywaniu możliwości rozwojowych człowieka. Tymczasem badania podejmowane na gruncie pedagogiki społecznej charakteryzują się brakiem hierarchizacji istotnościowej problemów, incydentalnością, fragmentarycznością i statycznością ujęć, brakiem zdolności do przekroczenia własnych, przestarzałych koncepcji aksjo-normatywnych odnoszących się do istoty człowieka, istoty i możliwości jego rozwoju oraz istoty ładu społecznego świata. Postulował na zasadzie pluralizmu metodologicznego oprócz przyszły rozwój pedagogiki społecznej na neopozytywizmie, racjonalizmie krytycznym i anarchizmie metodologicznym. Jest to, zdaniem autora, jedyna droga do uratowania pedagogiki społecznej przed jej zwęskowaniem się na margines nauki uniwersyteckiej. Konieczne jest przy tym zerwanie z konformizmem badawczym, dogmatyzmem i lękiem przed podejmowaniem zagadnień zagrażających doktrynie.

Z takim stanowiskiem polemizował przewodniczący obrad prof. dr hab. E. Trempała, wskazując na niekonsekwencje i utopijność założeń jej autora oraz na znaczące osiągnięcie pedagogiki społecznej w okresie czterdziestolecia Polski Ludowej.

Po przerwie przewodnictwo obrad konferencji objął doc. dr hab. J. Materne. Jako pierwszy głos zabrał dr J. Włodarek przedstawiając referat *Wznowienie i rozwój socjologii wychowania w Polsce Ludowej*. W pogłębionym studium autor przedstawił rozwój podstaw teoretycznych podejmowanej problematyki badawczej, kształcenia uniwersyteckiego młodzieży studiującej, struktur organizacyjnych i stan kadrowy socjologii wychowania w czterech podstawowych, zaznaczających się w czterdziestolecu Polski Ludowej okresach: 1) wznowienie socjologii wychowania w oparciu na tradycjach międzywojennych (1945-1949), 2) marksistowskiej krytyki socjologii wychowania i dyskusji nad jej dalszymi perspektywami (1950-1959), 3) podejmowania zróżnicowanych badań empirycznych nad wychowaniem na gruncie terenowych badań socjologicznych oraz prób ich syntezy (1960-1970), 4) skupienia się badań nad systemem wychowania, przede wszystkim szkolnictwem (1971-1984). Zdaniem autora współczesna socjologia wychowania zachowała trwałe wartości i osiągnięcia teoretyczne socjologii międzywojennej, natomiast odrodziła się w nowym marksistowskim ujęciu dzięki m. in. pracom prof. S. Kowalskiego, który twórczo uzupełnił F. Znanieckiego wersję socjologii wychowania o analizę ekonomicznych, klasowych i ustrojowych podstaw i kontekstu procesu wychowania i kształtowania się osobowości społecznej wychowanka.

W kolejnym punkcie programu konferencji dr E. Marynowicz-Hetka, w referacie *Próg zagrożenia rozwoju dziecka w rodzinie. Koncepcja teoretyczna i konsekwencje praktyczne*, wykazała — na podstawie wieloletnich badań w jednej z dzielnic robotniczych Łodzi — potrzebę starannego przygotowania narzędzi diagnostycznych w badaniach zorientowanych na doskonalenie warunków życia i rozwoju dziecka. Wskazała na przydatność diagnostyczną i prakseologiczną wypracowanych na gruncie pedagogiki społecznej koncepcji wzorca i normy rozwojowej dziecka. Wykazała powiększanie się rozmiarów zagrożenia rozwoju dziecka w rodzinie robotniczej, ukazując zarazem możliwości działalności kompensacyjnej.

Dr E. Rodziewicz, w referacie *Szanse i ograniczenia rozwoju młodzieży*, wskazała na potrzebę doskonalenia podstaw teoretycznych wyjaśniających procesy rozwojowe młodzieży. Ukazała typologie czynników wspomagających i ograniczających rozwój, rozmiary zjawisk patologii społecznej wśród młodzieży, scharakteryzowała stopień efektywności działań resocjalizacyjnych, kompensacyjnych i profilaktycznych w Polsce.

Dr A. Kaleta, w referacie *Wychowanie a wartości życiowe młodzieży wiejskiej*, przedstawił wyniki badań przeprowadzonych w latach 1980-1981 nad wartościami

egzystencjalnymi uznawanymi przez młodzież wiejską w wieku 20 - 35 lat zamieszkującą 20 wsi w jednej z gmin woj. płockiego. Autor wskazał na przydatność tego typu badań, jako badań nad efektywnością procesów socjalizacyjnych w wychowującym społeczeństwie. Wykazał rozmiary zbieżności i rozbieżności wartości uznawanych przez młodzież z potrzebami i dążeniami socjalizującymi społeczeństwa, co pozwoliło mu na ukazanie słabości funkcji socjalizujących instytucji intencjonalnego wychowania oraz na sprecyzowanie tezy o dominującej współcześnie roli żywiołowych procesów adaptacji młodego pokolenia do realnych warunków życia społecznego.

Dr S. Wawryniuk, w referacie *Podejście systemowe w doskonaleniu lokalnych środowisk wychowawczych*, nawiązał do narastających w ostatnich kilkunastu latach przyczynków pedagogicznych i socjologicznych, gdzie ma miejsce zastosowanie podejścia systemowego bądź to w badaniach, bądź w próbach doskonalenia lokalnych środowisk wychowawczych. Wskazał na zaznaczającą się, na tle narastających nieporozumień i niekonsekwencji teoretycznych widocznych w warsztatach naukowych części autorów, konieczność opracowań syntetyzujących dotychczasowy stan badań. Wskazał na rolę inspirującą prof. S. Kowalskiego w zakresie badań nad potrzebami i możliwościami doskonalenia funkcjonowania systemu wychowania w płaszczyźnie społeczności lokalnych. Podkreślił zbieżność tendencji rozwojowych badań realizowanych w zespole kierowanym przez prof. S. Kowalskiego w KNP PAN z zaznaczającą się tendencją rozwoju pedagogiki jako nauki teoretycznej i praktycznej zarazem.

W ostatnim punkcie konferencji dr W. Kubiak zaprezentowała referat *Rola kultury w profilaktyce i resocjalizacji dzieci i młodzieży*. Wskazała w nim na implikacje tezy o związku między kulturowymi standardami normatywnymi a sposobami realizacji przez człowieka jego funkcji społecznych na gruncie pedagogiki resocjalizacyjnej. Zaakcentowała możliwości i przydatność pracy kulturalnej w systemie prewencji i resocjalizacji. Podkreśliła zarazem przydatność badań nad poziomem i strukturą aktywności kulturalnej młodzieży niedostosowanej we wszystkich etapach prewencji i resocjalizacji dzieci i młodzieży.

Ze względu na brak czasu na przedstawienie ogółu zgłoszonych referatów, część uczestników konferencji złożyła je w maszynopisie na ręce organizatorów. Dotyczy to następujących uczestników: doc. dr hab. M. Jakowicka *Trwałe elementy współdziałania szkół ze środowiskiem*, dr K. Suszek *Próby pomiaru efektów uspołecznienia*, doc. dr hab. M. Ziółkowski *Rola transmisji wiedzy w socjalizacji poznawczej*, dr W. Dykcik *Problem podmiotowości rodziny w systemie wychowawczym*, dr Z. Zacha *Rola społeczna nauczyciela w lokalnym środowisku wsi*, dr D. Jankowski *Działalność kulturalno-oświatowa w lokalnym środowisku wychowawczym*, dr J. Kupczyk *Losy życiowe dzieci recydywistów kryminalnych*, dr W. Ambroziak *Sytuacja społeczna dziecka z rodziny alkoholicznej jako płaszczyzna uspołecznienia*, dr P. Stępnia *Losy życiowe młodzieży zagrożonej w zależności od stosowanych środków resocjalizacyjnych. Próba podejścia systemowego*, dr J. Modrzewski *Uczelnia jako środowisko socjalizacji młodzieży studiującej*, dr T. Frąckowiak *Selekcyjne funkcje wychowania w badaniach zespołu poznańsko-gdańskiego*.

W przebiegu konferencji zaznaczyło się kilka podstawowych nurtów rozważań podejmujących zagadnienia osobowości, socjalizacji i wychowania. Uwidoczniły się też dwa konkurencyjne stanowiska w kwestii optymalizacji procesów socjalizacji i wychowania. Po pierwsze, nurt, który można umownie określić mianem „romantycznego”, nawiązujący do emancypacyjnej funkcji pedagogiki (i innych nauk społecznych), który uwidocznił się w głęboko refleksyjnym wystąpieniu prof. dr. B. Suchodolskiego, a następnie ze stanowiska filozofii krytycznej w wystąpieniu prof. dr. Z. Kwiecińskiego i częściowo dr. A. Kalety. Po drugie, nurt o nastawieniu bardziej pozytywistycznym, nawiązujący do metody indukcyjnej i założeń eksplika-

cyjno-optymalizacyjnych pedagogiki, reprezentowany przez większość uczestników konferencji. Ten drugi nurt w przebiegu konferencji znalazł też wzmocnienie w podsumowującym wystąpieniu prof. S. Kowalskiego, który wskazał na potrzebę pogłębionego i wielostronnego poznania zjawisk i procesów socjalizacji i wychowania oraz podkreślił, że jedynie głębokie poznanie zjawisk społecznych odpowiada interesom podstawowych grup społecznych i wychowującemu społeczeństwu, jako całości.

Uwzględniając wartość referatów (wygłoszonych i złożonych na ręce organizatorów) przyjęto na zakończenie konferencji, że zachodzi potrzeba podjęcia starań o ich opublikowanie.

Stanisław Wawryniuk

BADANIA FUNKCJONOWANIA USTAW O PRZEDSIĘBIORSTWACH PAŃSTWOWYCH I SAMORZĄDZIE ZAŁOGI PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO. SEMINARIUM INSTYTUTU PAŃSTWA I PRAWA PAN

IPiP PAN i jego pracownicy naukowcy nie tylko aktywnie uczestniczyli w tworzeniu tekstu ustaw o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego, nie tylko wspólnie z naukowcami innych ośrodków naukowych prowadzili ożywioną dyskusję nad problemami teoretycznymi założonej, a następnie wprowadzonej reformy gospodarczej¹. Są także organizatorami licznych konferencji naukowych i seminariów poświęconych problemom prawnym reformy i zagrożeniom jej realizacji². Jedną z ostatnich inicjatyw w tym względzie są prowadzone przez IPiP badania funkcjonowania ustaw o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego. Tym właśnie zagadnieniom poświęcone było seminarium zorganizowane w dniu 29 XI 1984 r. w Warszawie, którego celem było nie tylko zaprezentowanie wstępnych wyników badań i dyskusja nad nimi, lecz także (a może przede wszystkim) rozszerzenie zakresu badań poprzez włączenie w ich realizację, przerastającą z oczywistych powodów możliwości jednego ośrodka naukowego, także środowisk naukowych uniwersyteckich z całego kraju.

Wprowadzeniem do dyskusji seminaryjnej, której przewodniczył prof. A. Klein, był referat prof. L. Bara, w którym scharakteryzowano pokrótce nową sytuację prawną powstałą w sferze gospodarczej po wejściu w życie ustaw z września 1981 r. Przedstawiono w nim także wyniki badań ankietowych w wybranej grupie przedsiębiorstw państwowych. Badania te wykazują, według wstępnej oceny dokonanej przez prof. L. Bara, szereg nieprawidłowości i rozbieżności faktycznie istniejących rozwiązań organizacyjno-prawnych z ustalonymi w ustawach wymogami funkcjonowania samorządów załóg. Same badania zaś napotykały znaczne trudności zwłaszcza wobec milczącej odmowy uczestnictwa w nich w charakterze respondentów organów założycielskich przedsiębiorstw (ministerstw). Dyskusja zogniskowała się na dwóch problemach — metodologii i celów prowadzonych badań oraz narastającego zagrożenia realizacji pierwotnych założeń reformy ze strony tendencji zmierzających do zmian ustaw o przedsiębiorstwach i samorządzie. Wszyscy zabierający w niej głos przedstawiciele nauki i praktyki podkreślali konieczność ze-

¹ Por. *Instytucje prawne w gospodarce narodowej* (Dyskusja w IPiP PAN). Państwo i Prawo 1982, z. 11, s. 144 - 146.

² Por. *Elementy prawne reformy gospodarczej* (Konferencja w IPiP PAN), Państwo i Prawo 1982, z. 9, s. 139 - 141.

brania możliwie pełnej informacji o stosowaniu obu ustaw w faktycznej działalności przedsiębiorstw. Podkreślano konieczność szybkiego reagowania na działania zagrażające prawnym podstawom reformy. Mimo konkretnego zapotrzebowania społecznego i wymuszanych przezeń krótkich terminów zaprezentowania wyników badań winny one jednak, jak to podkreślał w swym wystąpieniu dr R. Sowiński (UAM), odpowiadać wszystkim wymogom rzetelności naukowej i stanowić odbicie możliwie jak największego wycinka rzeczywistości gospodarczej. Muszą one także, na co wskazywali w swych wypowiedziach inni dyskutanci, (prof. A. Żuławska, WSE Kraków, dr B. Ziemanin WSP Szczecin), pozwalać na dokonanie oceny funkcjonowania różnych typów przedsiębiorstw i uwzględniać wpływ środowiska gospodarczego, w którym działają. Konieczna jest też, na co zwracał uwagę mgr C. Stypułkowski (doradca pełnomocnika Rządu ds. reformy gospodarczej), baczniejsza uwaga, przy analizowaniu wyników badań, indywidualnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa-respondenta uwarunkowanej spłotem trudności gospodarczych. Oceniając zagrożenia prawnej koncepcji reformy gospodarczej wskazywano w dyskusji pojawiające się w praktyce nowe konstrukcje organizacyjne naruszające zasady samodzielności i samorządności przedsiębiorstw. Jako przykład takich właśnie nowych struktur doc. J. Grabowski (UŚI.) wskazywał powoływane w ostatnim czasie „gwarectwa”. Podawano także przykłady rażącego naruszania prawa ze strony organów założycielskich (ministrów) nie tylko przy rozstrzyganiu spraw jednostkowych, ale także przy wydawaniu „resortowych aktów prawnych”. Ze swej strony zaproszeni do udziału w seminarium przedstawiciele przedsiębiorstw wskazywali na trudności pełnego i zgodnego z ustawami wdrożenia zasady samorządności przedsiębiorstw wywołane brakiem rozeznania przedsiębiorstw co do obowiązujących reguł prawnych i ich interpretacji. Podkreślając konieczność utrzymania ustaw o przedsiębiorstwach i samorządzie przedstawiciele praktyki zwracali uwagę na całą złożoność problematyki samodzielności i samorządności przedsiębiorstw i częste nieprzygotowanie członków organów samorządu załogi do rozstrzygania trudnych kwestii prawnych. Zdaniem dr. B. Ziemanina tendencje do zmiany ustaw biorą się nie stąd, że istnieją wątpliwości co do ich tekstów, lecz są wyrazem występowania określonej grupy interesów. Tendencje te winny być ujawniane i w sposób wyraźny określane. W nawiązaniu do zgłaszanych ze strony praktyki zapotrzebowań na autorytatywną interpretację przepisów ustaw wrześnieowych prof. L. Bar zgłosił postulat zorganizowania uznawanego oficjalnie zespołu do wyjaśniania wątpliwości wynikających przy stosowaniu przepisów ustawowych oraz wykonawczych jako oficjalnie uprawnionego do rozstrzygania wątpliwości zgłaszanych przez przedsiębiorstwa. Z postulatem tym polemizował dr R. Sowiński wskazując na niebezpieczeństwa wypływające z przyznania tylko jednemu podmiotowi takiego charakteru, co wpłynąć może, obok zagrożenia płynącego ze skoncentrowania i centralizowania prawa do interpretowania przepisów, na osłabienie dyskusji i polemik w tym zakresie. Większość dyskutantów podzielała jednak pogląd o konieczności powołania do życia postulowanego przez prof. L. Barę zespołu.

Uczestnicy seminarium w pełni (poza wskazywanymi wyżej zastrzeżeniami) zaprobowali i poparli uwagi i wnioski w sprawie badania funkcjonowania ustaw o przedsiębiorstwie i samorządzie sformułowane i przedstawione przez organizatorów seminarium, z których do najistotniejszych zaliczyć należy następujące stwierdzenia:

— Wobec częściowego tylko wejścia w życie wymienionych ustaw sprawdzenie przydatności instytucji prawnych w nich zawartych oraz funkcjonowania ich w praktyce będzie mogło nastąpić dopiero po trzyletnim okresie nieograniczonego stosowania przepisów ustawowych. Taki normalny okres trwał od 1 października do 13 grudnia 1981 r. Trzeba zatem umożliwić pełne stosowanie przepisów ustawowych od 1 stycznia 1985 r., co najmniej do końca 1987 r.

— Wyniki wstępnych badań pozwalają na razie sformułować jedynie fragmenty odpowiedzi na pytanie o funkcjonowanie ustaw w praktyce. Nie ma w tym względzie pośpiechu, jeśli się zważy, że w żadnej wypowiedzi ankietowej nie zgłoszono wniosku lub zapotrzebowania zmian ustaw o przedsiębiorstwie i o samorządzie.

Do najpilniejszych wniosków zmierzających do faktycznego wdrożenia w życie ustaw należą:

— przeprowadzenie masowego upowszechnienia tekstów ustaw o przedsiębiorstwie państwowym i samorządzie załogi łącznie z objaśnieniami i komentarzem uwzględniającym orzecznictwo sądowe oraz praktykę,

— urealnienie kontroli Sejmu i przestrzegania ustaw przez organa administracji państwowej, prowadzącej do uchylania i wycofywania aktów prawnych, wydanych z naruszeniem prawa.

— uznanie za szkodliwe dla realizacji odnowy oraz reformy postępowanie się przepisami oraz innymi dyspozycjami quasi-normatywnymi wydanymi przed 1 października 1981 r., a sprzecznymi z dyspozycjami ustaw i rozporządzeń wykonawczych służących realizacji reformy gospodarczej. I to niezależnie, czy owe dyspozycje wydane przed 1 października 1981 r. zostały formalnie uchylone czy nie, stosując zasadę *lex posterior derogat legi priori*.

Badania, którym poświęcone było seminarium będą kontynuowane. Przewiduje się przedstawienie w połowie 1985 r. ich wyników i wniosków co do stwierdzenia rzeczywistej potrzeby społeczno-prawnej wszczynania przygotowań do dalszych prac ustawodawczych w zakresie funkcjonowania przedsiębiorstw i samorządów załóg.

Roman Sowiński

METODY BADANIA EFEKTYWNOŚCI HANDLU WEWNĘTRZNEGO. II POLSKO-NIEMIECKIE KOLOKWIMUM

W dniach 22 i 23 I 1985 roku odbyło się w Lipsku (NRD) II polsko-niemieckie kolokwium poświęcone zagadnieniom badania efektywności handlu wewnętrznego w ogóle, a kosztów jego działalności w szczególności. Kolokwium to zostało zorganizowane przez Instytut Matematyki i Przetwarzania Danych Wyższej Szkoły Handlowej w Lipsku i Zakład Statystyki i Demografii Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu w ramach zapoczątkowanej przed kilku laty współpracy między obu Uczelniami. W ostatnich latach współpraca ta została zintensyfikowana i przyjęła formę badań kooperacyjnych.

Otwarcia obrad dokonał rektor WSH w Lipsku, prof. W. Klitzsch, witając serdecznie delegację pracowników Uczelni poznańskiej, której przewodniczył dr M. Witkowski. W trakcie dwudniowych obrad, na kolokwium wygłoszono 11 referatów:

W. Klitzsch (WSH Lipsk), *Podstawowe kierunki profilu badawczego i naukowego Zakładu Statystyki WSH w Lipsku*. W referacie autor omówił główne kierunki badań, które można podzielić na trzy grupy: a) porównawcza, międzyzakładowa analiza wydajności pracy w handlu, b) modelowanie efektywności handlu, c) analiza obrotów i zapasów w przekroju poszczególnych artykułów. Przedstawił również podstawowe warunki ograniczające, związane z prowadzeniem badań w tym zakresie.

M. Witkowski (AE Poznań), *Wykorzystanie zmiennych syntetycznych w analizie kosztów przedsiębiorstwa handlowego*. W wystąpieniu poruszono zagadnienie badania zmienności kosztów w ujęciu dynamicznym. Zwrócono uwagę na podstawowe trudności prowadzenia tego typu analiz, formułując równocześnie warunki, jakie winny być spełnione dla przeprowadzenia prawidłowego opisu badanego procesu.

Na tym tle przedstawiono próbę zastosowania agregatowych zmiennych taksonomicznych dla rozwiązania tego zagadnienia.

I. Hannemann (WSH Lipsk), *Statystyka i rachunkowość w rachunku ogólnym przedsiębiorstw i kombinatów*. W sposób ramowy przedstawiono narzędzia poznawcze z zakresu statystyki i rachunkowości, które można wykorzystać w rachunku ogólnym przedsiębiorstw. Na rachunek ten, zdaniem autorki, składają się: rachunek rentowności, rachunek wydajności pracy i analiza finansowa działalności. Zwrócono przy tym uwagę na potrzebę operowania miarami względnymi w procesie określania kompleksowych związków między zjawiskami ekonomicznymi.

A. Witkowska (AE Poznań), *Szacowanie parametrów funkcji kosztów jednostkowych przedsiębiorstw handlu detalicznego*. Autorka podjęła próbę weryfikacji hipotezy zakładającej istnienie zależności między kosztami jednostkowymi a wartością sprzedaży detalicznej, biorąc pod uwagę różny stopień agregacji przedmiotowej i podmiotowej. Zgodnie z teoretycznymi przesłankami, mającymi również swe uzasadnienie w dotychczasowych, prowadzonych przez Zakład Statystyki AE w Poznaniu badaniach, funkcja kosztów globalnych jest funkcją liniową. Stąd też funkcja kosztów jednostkowych powinna być funkcją hiperboliczną. Przeprowadzona analiza empiryczna nie w pełni potwierdziła to przypuszczenie. Biorąc pod uwagę otrzymane wyniki autorka stara się określić przyczyny zaistniałego stanu rzeczy.

H. Poetschke (AE Poznań), *Metoda szacowania wpływu czynników determinujących koszty stałe i zmienne w przedsiębiorstwie handlu detalicznego w długim horyzoncie czasu*. W wystąpieniu autorka przedstawiła pewną metodę analizy dynamicznych kompleksów kosztów. Do ich wyodrębniania zastosowała metodę regresji pełzającej, a następnie przystąpiła do identyfikacji czynników determinujących koszty stałe i zmienne. Przyjęła przy tym założenie, że koszty zmienne są określone przez wartość sprzedaży detalicznej, a stałe przez rozmiary czynników wytwórczych. Weryfikacji tej hipotezy dokonano stosując najpierw klasyczną regresję liniową, a w drugim kroku regresję grzbietową.

S. Winkelmann (WSH Lipsk), *Analiza procesu intensyfikacji za pomocą funkcji produkcji (na przykładzie wybranych organów kierowniczych handlu wewnętrznego dobrami konsumpcyjnymi)*. W referacie podjęto próbę zastosowania funkcji typu SMAC w charakterze funkcji produkcji w przedsiębiorstwach handlowych. Jako symptom produkcji przyjęto wartość sprzedaży detalicznej, a jako symptom kapitału wartość zaangażowanych środków trwałych. Dokonano estymacji parametrów tej funkcji stosując metodę Marquardta tak dla szeregów czasowych, jak i danych przekrojowych. Sformułowano warunki intensyfikacji procesu reprodukcji w przedsiębiorstwach handlowych w obydwu tych przypadkach, konstruując na podstawie wyznaczonej funkcji produkcji odpowiednie wskaźniki względne.

K. Gorzelańczyk (AE Poznań), *Zastosowanie korelacji i regresji kanonicznej w analizie kosztów przedsiębiorstw hurtowych*. W opracowaniu przedstawiono próbę zastosowania korelacji i regresji kanonicznej w procesie syntetycznej oceny współzależności między kosztami globalnymi a czynnikami charakteryzującymi ich zmienność. Przedstawiono również propozycję wykorzystania zmiennej kanonicznej jako kryterium identyfikacji czynników kosztotwórczych, biorąc pod uwagę rodzaj jednostki badania (hurtownia, przedsiębiorstwo).

W. Böttcher (WSH Lipsk), *Kontrola profilaktyczna w przedsiębiorstwach i kombinatach*. Wzrost efektywności gospodarowania zależy m. in. od właściwego systemu kontroli działalności handlowej przedsiębiorstw w różnych jej stadiach. W systemie tym ważne miejsce zajmuje kontrola profilaktyczna. Autor przedstawia procedurę prowadzenia kontroli profilaktycznej, na którą — jego zdaniem — składają się: określenie celu i zakresu kontroli, analiza procesów kontrolnych, wybór indykatorów (wzorców), założenia organizacyjne kontroli, przeprowadzenie kontroli i wyłączenie wniosków.

J. Muzalewski (AE Poznań), *Próba zastosowania funkcji logistycznej do badania dynamiki cen, kosztów i sprzedaży detalicznej płodów ogrodnich w Polsce*. Referent podjął próbę empirycznej weryfikacji hipotezy, mającej pewne uzasadnienie merytoryczne, że w latach 1971 - 1983 dynamikę cen, sprzedaży i kosztów płodów ogrodnich można aproksymować funkcją logistyczną. Przeprowadzone badanie nie dało jednakże zbyt zachęcających wyników poznawczych w odniesieniu do wszystkich badanych płodów ogrodnich. Autor formułuje tezę, że konieczne są dalsze analizy empiryczne dla potwierdzenia (bądź negacji) postawionej na wstępie hipotezy badawczej.

Ch. Posselt (WSH Lipsk), *Zastosowanie analizy korelacyjnej i czynnikowej do badania efektywności wykorzystania środków trwałych w supersamach*. Autorka przedstawiła wyniki badania empirycznego dotyczącego analizy efektywności środków trwałych. W pierwszej fazie ustaliła potencjalny zespół czynników charakteryzujących efektywność środków trwałych i wykorzystała rachunek korelacji do ustalenia ścisłości związku między nimi. Następnie zastosowała analizę czynnikową dla otrzymania zmiennych ortogonalnych determinujących efektywność środków trwałych, gdyż zmienne pierwotne wykazywały znaczną współliniowość.

C. Radke (WSH Lipsk), *Zastosowanie metod ustalania rzędu i grupowania w tamach porównań i oceny wydajności pracy w handlu*. W referacie przedstawiono pewną metodę podziału obiektów wielowymiarowych na grupy podobne wg okresionych, wybranych cech-kryteriów. Metodę tę (tzw. analizę skupień o ustalonej liczbie grup) wykorzystano do podziału przedsiębiorstw artykułami spożywcymi na grupy bardziej jednorodne, a następnie dokonano analizy porównawczej wydajności pracy w tak wyróżnionych grupach przedsiębiorstw.

Wygłoszone referaty stanowiły podstawę do szerokiej dyskusji, w której poruszono szereg istotnych, dla omawianej problematyki, zagadnień. W szczególności dyskusja ta dotyczyła następujących kwestii: 1) pomiaru usługi handlowej i konsekwencji przyjmowania jako jej symptomu wartości sprzedaży detalicznej, 2) jakości materiału źródłowego stanowiącego podstawę prowadzenia badań empirycznych w zakresie, interesującej obie strony, problematyki badawczej i jego wpływu na końcowe rezultaty analizy, 3) wartości poznawczych i warunków ograniczających stosowanych narzędzi analitycznych, służących poznawaniu prawidłowości statystycznych w zakresie kształtowania się kosztów i modelowania efektywności handlu,

W pierwszym nurcie dyskusji stwierdzono, iż problem pomiaru usługi handlowej należy do newralgicznych zagadnień, które trzeba rozwiązać badając efektywność handlu. Istnieją bowiem trudności związane z jej kwantyfikacją, w zasadzie nie można jej bezpośrednio zmierzyć. Stąd istotne znaczenie ma poszukiwanie właściwych jej symptomów, dostosowanych do konkretnych warunków funkcjonowania handlu. Stosowanie wartości sprzedaży jako symptomu rozmiarów usługi handlowej jest niestety nadużywane, z czego nie zawsze zdajemy sobie sprawę. Dotyczy to w szczególności sytuacji rynku nie zrównoważonego, występowania monopolu sprzedaży, szerokiego asortymentu branżowego itp.

W ramach drugiego nurtu dyskusji wskazano, że podmiot badający wykazuje większą skłonność do podejmowania badań statystycznych w odniesieniu do tych zjawisk ekonomicznych, których ścisłość ilościowego opisu nie nastęrcza poważniejszych zastrzeżeń. Do zjawisk takich nie należą koszty handlu. Wartość poznawcza materiałów empirycznych dotyczących kosztów nie jest jednak wysoka. Obecny system informacji w tej dziedzinie nie daje możliwości prowadzenia pogłębionych analiz statystycznych. Konieczne jest m. in. prowadzenie klasyfikacji kosztów nie tylko wg rodzajów (ale np. wg miejsc powstawania, wg funkcji itp., lecz i ujednoczenie zakresu pojęcia kosztów itd. Zastrzeżenia budzi też wycena składników kosztów, w szczególności majątku trwałego. Powinno się również podjąć próby (co czyni się obecnie w NRD) rozliczania kosztów na poszczególne grupy towarowe i asor-

tymenty. Wymaga to jednak zabezpieczenia odpowiednich środków tak technicznych jak i finansowych. Jest to problem bardzo ważki, koszty są bowiem jednym z podstawowych elementów decydujących o efektywności.

Trzeci nurt dyskusji dotyczył zagadnień związanych z poszukiwaniem w miarę efektywnej instrumentacji służącej poznaniu mechanizmu generującego koszty działalności handlowej z jednej strony oraz ich prognozowania z drugiej. W toku dyskusji stwierdzono, że instrumentacja ta powinna być dostosowana do właściwości przedmiotu badania i możliwości techniki statystycznej, stojącej do dyspozycji podmiotu badającego. Obserwuje się bowiem w chwili obecnej pewne dysproporcje między rozwojem metod i technik obserwacji statystycznej a metod analizy statystycznej. Zwrócono też uwagę na to, by wykorzystywać te metody analityczne, które można praktycznie zweryfikować.

Podsumowania obrad dokonał ze strony WSH w Lipsku prof. W. Klitzsch, a ze strony polskiej dr M. Witkowski. W. Klitzsch podkreślił trudności i rozległość poruszanej problematyki badawczej. Stwierdził też, że wyniki dotychczasowych kontaktów naukowych między zespołami badawczymi obydwu kooperujących Uczelni dają podstawę do dalszego rozwijania i zacieśniania tej współpracy. M. Witkowski natomiast zwrócił uwagę na poszukiwawczy charakter prowadzonych prac badawczych oraz na cenny fakt dążenia do empirycznej weryfikacji prezentowanych narzędzi poznawczych z uwzględnieniem konkretnych warunków funkcjonowania handlu socjalistycznego. Na zakończenie wyrażono nadzieję, że następne spotkanie, zgodnie z przyjętym harmonogramem, odbędzie się za dwa lata w Poznaniu. Każda bowiem konstruktywna wymiana poglądów w zakresie tej rozległej problematyki poszerza naszą wiedzę, a równocześnie pogłębia obszar naszej niewiedzy.

Marek Witkowski

KOLOKWIUM HABILITACYJNE DOKTORA JERZEGO ŁAŃCUCKIEGO

W dniu 15 I 1985 r. na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady Wydziału Planowania i Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Poznaniu odbyło się kolokwium habilitacyjne dr. Jerzego Łańcuckiego. Przewód habilitacyjny został przeprowadzony na podstawie rozprawy pt. *Efektywność ochrony ubezpieczeniowej przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej* (Wydawnictwo Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, Bydgoszcz 1984, s. 135), której recenzentami byli: doc. dr hab. Antoni Banasiński (Akademia Nauk Społecznych w Warszawie), prof. dr hab. Elżbieta Czerwińska (Akademia Ekonomiczna w Poznaniu) i prof. dr hab. Andrzej Wąsiewicz (Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu). W swoich recenzjach stwierdzili jednomyślnie, że zarówno dorobek naukowy, jak i przedłożona rozprawa habilitacyjna spełniają bez zastrzeżeń wymagania stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

Jerzy Łańcucki urodził się 23 II 1946 r. w Bydgoszczy. W 1970 r. ukończył ówczesną Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Poznaniu, po czym został przyjęty w tejsze uczelni na studia doktoranckie. W latach 1973-1975 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym Zakładu Ubezpieczeń Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. W 1974 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych na podstawie rozprawy pt. *Czynniki wpływające na efektywność ochrony ubezpieczeniowej w gospodarce państwowej*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. J. Szpunara. Od połowy 1975 r. pracuje w Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, gdzie od 1982 r. jest kierownikiem Zakładu Ekonomii Politycznej. Dotychczasowe zainteresowania naukowe dra J. Łańcuckiego koncentrowały się wokół problemu efektywności ochrony ubez-

pieczeniowej w gospodarce uspołecznionej oraz szeroko rozumianych kryteriów i mierników oceny przydatności usługi ubezpieczeniowej dla tej gospodarki. Jest on autorem 22 publikacji z dziedziny ubezpieczeń gospodarczych.

W rozprawie habilitant przedstawia pełną swoją koncepcję efektywności ochrony ubezpieczeniowej gospodarki uspołecznionej i jej oceny na tle rozbudowanej charakterystyki usługi ubezpieczeniowej jako kategorii ekonomicznej, a dopełnia ją opracowanym na podstawie badania materiałów empirycznym obrazem rodzajów ryzyka i potrzeb przedsiębiorstw handlu wewnętrznego (państwowych i spółdzielczych). Podstawowa teza pracy sprowadza się do ustalenia, że pod pojęciem efektywności ochrony ubezpieczeniowej należy rozumieć „realizację podstawowych zasad ubezpieczeń zmierzającą do możliwie maksymalnego w danych warunkach zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie świadczonej przez zakład ubezpieczeń usługi, w rozmiarze wyznaczonym przez popyt klientów, interes gospodarki narodowej i przez możliwości organizacyjno-techniczne ubezpieczyciela”. Jej ocenie służy syntetyczny miernik efektywności ochrony ubezpieczeniowej, odwołujący się do sformułowanych przez naukę podstawowych zasad ubezpieczeń, których realizacja w praktyce powinna zapewnić społeczeństwu zaspokojenie wszystkich potrzeb na ochronę ubezpieczeniową. Autor uważa, że oceny tej nie można wyrazić liczbowo. Nie uważa również swej oceny za jakościową nadając terminowi „jakość ochrony ubezpieczeniowej” specyficzne znaczenie i traktując ocenę jakości jako „element komplementarny w stosunku do efektywności ochrony ubezpieczeniowej”. Zaproponowany przez siebie miernik opisowy poddaje następnie weryfikacji na konkretnym materiale empirycznym i analitycznym, kończąc rozprawę konkluzją co do przydatności owej metody oceny.

Dyskusja na kolokwium skupiała się na trzech zasadniczych grupach problemów: 1) znaczenia ekonomicznego ubezpieczeń i zasięgu ochrony ubezpieczeniowej w gospodarce socjalistycznej (m. in. w kontekście występowania różnych form organizacyjnych funduszu ubezpieczeniowego, przesłanek objęcia ochroną ubezpieczeniową mienia państwowego, w tym jednostek budżetowych, zasadności ubezpieczenia planowanego zysku), 2) efektywności ochrony ubezpieczeniowej (m. in. metod badawczych i ich przydatności do oceny efektywności ochrony ubezpieczeniowej, mierników oceny tej efektywności, podstawowych elementów składających się na efektywność, wpływu inflacji na efektywność ochrony ubezpieczeniowej) oraz 3) rozwiązań systemowych przyjętych w nowej ustawie o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych z 20 IX 1984 r. (m. in. ewentualnego wpływu nowego trybu dochodzenia roszczeń ubezpieczeniowej oraz realnej możliwości prowadzenia działalności ubezpieczeniowej przez inne niż PZU oraz Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” zakłady ubezpieczeniowe, zarówno państwowe, spółdzielcze jak i spółki).

Przebieg dyskusji, jak również wyczerpujące odpowiedzi, których habilitant udzielił na zadane pytanie, uzyskały aprobatę Rady Wydziału, która postanowiła przyjąć kolokwium habilitacyjne i podjęła uchwałę o nadaniu dr. Jerzemu Łańcuckiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie finansów.

Tadeusz Sangowski